

Nota

Verslag van resultaten Werfbegeleiding en proefsleuvenonderzoek

Varsenare Gistelsesteenweg 33-43 (prov. West-Vlaanderen)

Auteurs: Lobke DECROCK
Redactie: Siel LEEMANS

Projectcode: 2025D281

Erkend archeoloog	Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster, OE/ERK/Archeoloog/2015/00031
Redactie:	Siel Leemans
Locatiegegevens	Varsenare Gistelsesteenweg 33-43
Kadastergegevens	Gemeente: Jabbeke Afdeling: 5 Sectie: C, Nrs.: 659w3, 660y2, 659t3,,658p, 659r3,659s3, 659I3 en 559y3
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied	X: 65195.919 Y: 209691.241, X: 65060.115 Y: 209559.563
Proefsleuvenonderzoek	2025D281
Proefsleuvenonderzoek datum	5/11/2025 en 12/11/2025
Werbbegeleiding datum	13, 14, 15 en 20 oktober 2025
Relevante termen thesauri	Landelijk onderzoek, Jabbeke, vooronderzoek, werfbegeleiding, proefsleuvenonderzoek, paalsporen, middeleeuwen
Alle betrokken actoren:	Jelle Defrancq (veldwerkleider, archeoloog), Lobke Decrock (archeoloog) en Siel Leemans (projectleider)
Contact:	archeologie@monument.be; T: +32 51 31 60 80

0. INHOUDSTAFEL

0. INHOUDSTAFEL	3
1. BESCHRIJVEND GEDEELTE	5
1.1. INLEIDING	5
1.2. BESTAANDE TOESTAND	7
1.3. GEPLANDE WERKEN	8
2. RESULTATEN BUREAUONDERZOEK (2021K111)	10
2.1. ASSESSMENT ONDERZOCHE GEBIED	10
2.1.1. <i>Landschappelijke ligging</i>	10
2.1.2. <i>Historische situering</i>	10
2.1.3. <i>Archeologisch kader</i>	10
3. WERFBEGELEIDING	11
3.1. WERKWIJZE EN ORGANISATIE WERFBEGELEIDING	11
3.2. ARCHEOLOGISCHE OBSERVATIES TIJDENS DE WERFBEGELEIDING	12
3.2.1. <i>Zone 1</i>	13
3.2.2. <i>Zone 2</i>	14
3.2.3. <i>Zone 3 en proefput</i>	15
4. RESULTATEN ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM – PROEFSLEUVENONDERZOEK (2025D281)	16
4.1. WERKWIJZE EN STRATEGIE	16
4.1.1. <i>Onderzoekstechnieken</i>	16
4.1.2. <i>Beschrijving en motivering onderzoeksstrategie</i>	19
4.1.3. <i>Gebruikt materiaal</i>	23
4.1.4. <i>Inbreng specialisten</i>	23
4.1.5. <i>Organisatie van het proefsleuvenonderzoek</i>	23
4.2. ARCHEOLOGISCHE OBSERVATIES TIJDENS HET PROEFSLEUVENONDERZOEK	24
4.2.1. <i>Stratigrafie</i>	24
4.2.2. <i>Sporen en structuren</i>	28
4.2.3. <i>Vondsten</i>	34
4.2.4. <i>Stalen</i>	34
4.2.5. <i>Conservatie</i>	34
5. ARCHEOLOGISCHE INTERPRETATIE VAN HET PROJECTGEBIED	35
5.1. ALGEMEEN INTERPRETATIE VAN HET PROJECTGEBIED	35
5.2. CONFRONTATIE OBSERVATIES MET HET BUREAUONDERZOEK	37
5.3. AFWEGING VERDER ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK	37
6. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	39
7. SAMENVATTING	45
8. BIBLIOGRAFIE	46
8.1. LITERATUUR	46

8.2. INTERNETBRONNEN.....	46
9. BIJLAGEN.....	47

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

1.1. Inleiding

Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Varsenare, Gistelsesteenweg 33-43 (Jabbeke), waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. Deze archeologienota werd in 2023 door Pertinax¹ opgemaakt.

Tijdens dit bureauonderzoek werd het onderzoeksgebied geografisch, geologisch, historisch en archeologisch gesitueerd aan de hand van reeds bestaande bronnen. Al deze elementen samen zorgen ervoor dat een archeologische waarde van het projectgebied niet uitgesloten kan worden en dat een archeologisch onderzoek kan leiden tot kennisvermeerdering van het menselijk gebruik van het terrein en de omgeving in het verleden op basis van het aanwezige bodemarchief. Om het archeologisch potentieel en eventuele bodemverstoring in te schatten wordt voorgesteld om een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren. Dit verder onderzoek werd op 5 en 12 november 2025 uitgevoerd in de vorm van een proefsleuvenonderzoek. Tevens werden de voorafgaande sloop- en afbraakwerken uitgevoerd onder archeologische werfbegeleiding. Dit vond plaats op 13, 14, 15 en 20 oktober 2025.

Deze nota is het verslag van de werfbegeleiding en het archeologische vooronderzoek door middel van proefsleuven.

¹ De Nutte G., 2023. <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/27251>

Figuur 1: Uitsnede uit de meest recente luchtfoto met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt).

Figuur 2: Uitsnede GRB met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt).

1.2. Bestaande toestand

Het projectgebied situeert zich ter hoogte van huisnummers 33 t.e.m. 43. Het terrein bestond uit bebouwing met verharding en tuinzones. De bebouwing concentreert zich hoofdzakelijk in het noorden en oosten van het projectgebied. Enkele van deze woningen waren onderkelderd of hebben een smeerput: dit ter hoogte van huisnummers 33, 37, 39, 41 en 43.

Voorafgaand het proefsleuvenonderzoek werd de bestaande bebouwing, kelders en verharding afgebroken, dit onder werfbegeleiding cf. infra. Hierbij was het terrein dus bij aanvang van het vooronderzoek braakliggend.

Figuur 3: Het terrein voorafgaand het proefsleuvenonderzoek: verharding en bebouwing werden uitgebroken en sommige bomen werden gerooid

1.3. Geplande werken

Binnen de contouren van het plangebied hoopt men op termijn de bestaande bebouwing te slopen. Vervolgens zal men drie bouwblokken voor residentiele éénheden – al dan niet met handelsruimte - met centraal een groene patio realiseren. De bouwblokken zullen voorzien worden door drie individuele ondergrondse parkeerkelders. De rest van het plangebied zal heraangelegd worden met groen en ontsloten worden door verharding. Tenslotte zullen er ook wat wadi's ontgraven worden met een tot op heden onbekende diepte. Het plangebied is zelf 10 071 m² groot met een footprint voor de ondergrondse delen van circa gezamenlijk 3 000 m².

Figuur 4: Inplantingsplan van de nieuwe toestand op het terrein (bron: initiatiefnemers)

Figuur 5: Plan toekomstige ondergrondse individuele parkeerkelders (bron: initiatiefnemer).

2. RESULTATEN BUREAUONDERZOEK (2021K111)²

2.1. Assessment onderzochte gebied

2.1.1. Landschappelijke ligging

Voor meer informatie zie hoofdstuk 4.1. en 4.2 in het verslag van resultaten bureaustudie.

2.1.2. Historische situering

Voor meer informatie zie hoofdstuk 4.3. in het verslag van resultaten bureaustudie.

2.1.3. Archeologisch kader

Voor meer informatie zie hoofdstuk 4.4. in het verslag van resultaten bureaustudie.

² De Nutte G., 2023. <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/27251>

3. WERFBEGELEIDING

3.1. Werkwijze en organisatie werfbegeleiding

Voorafgaand het proefsleuvenonderzoek werden de bestaande bebouwing, verharding en kelders uit- en afgebroken. Deze (ondergrondse) werkzaamheden vonden plaats onder toezien van erkend archeoloog Jelle Defrancq in de vorm van een werfbegeleiding.

De werfbegeleiding was noodzakelijk gezien de afbraak zich niet beperkte tot de bovengrondse sloop (cf. voorwaarden bij de beslissing na de archeologienota)³. Na de bovengrondse sloop, volgde de uitbraak van de fundering/kelders/verhardingen etc onder de vorm van een archeologische werfbegeleiding. Bij de uitbraak van de deze ondergrondse structuren werden eventuele archeologische sporen geregistreerd. Ter hoogte van de recente verstoringen (vloeren en verhardingen, funderingen, kelders, citernes of andere ondergrondse structuren) werden eveneens de verstoringdieptes vastgesteld door middel van bodemprofielen en ingemeten met behulp van een GPS-toestel. Deze werden allen weergegeven op een plan.

Figuur 6: Het terrein tijdens de werfbegeleiding.

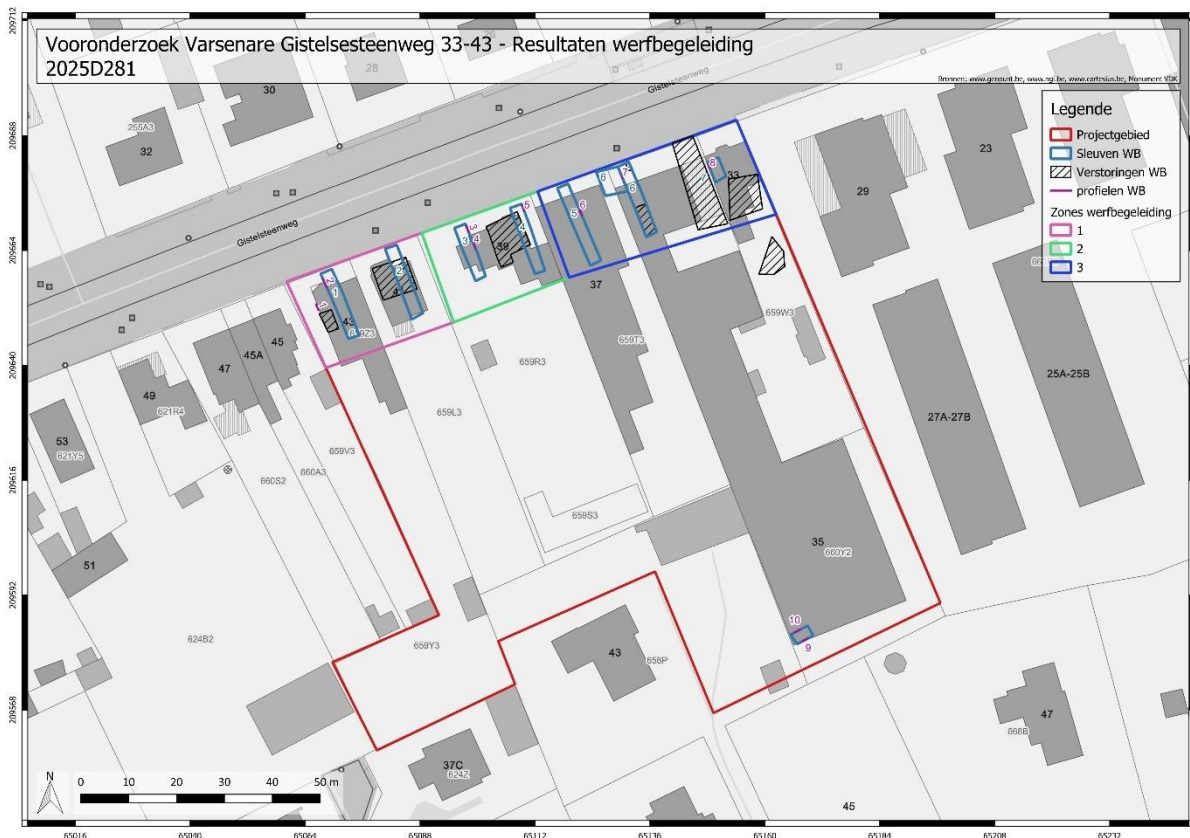
³ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/27251>

3.2. Archeologische observaties tijdens de werfbegeleiding

De werfbegeleiding van de uitbraak van de kelders en funderingen op het terrein vond plaats in drie fasen/zones (Figuur 7). Aansluitend werd in deze zones reeds de sleuven aangelegd. De resultaten worden in hoofdstuk 4.2 samen met de overige sleuven besproken. Tot slot werd in het zuidoosten een proefput gezet in functie van de uitbraak van de betonplaat die aanwezig was over de volledige lengte van het perceel Gistelsesteenweg 33.

Hieronder wordt voor elke zone een bodemprofiel geïllustreerd, representatief voor de bodemopbouw in die zone. Hierbij wordt aandacht gegeven aan de verstoringdiepte die de bestaande verstoringen reeds met zich meebrachten en de impact hiervan op het archeologisch niveau.

De dagrapporten van de werfbegeleiding zijn in bijlage 10 opgenomen.

Figuur 7: Resultaten werfbegeleiding op het GRB (© Geopunt).

3.2.1. Zone 1

Zone 1 bevindt zich in het noordwesten van het projectgebied. De werfbegeleiding bestond hier uit de begeleiding van de uitbraak van verharding en funderingen aan de straatkant. De verharding langs de straatkant bleek slechts een minimale verstoring teweeg te hebben gebracht en diepere funderingen bleken tot op minstens 0,70 m-mv aanwezig te zijn. Bij het verwijderen van deze funderingen werden geen archeologische sporen aangetroffen. In deze zone werden enkele bestaande kelders ingemeten die het archeologisch niveau totaal hebben verstoord.

Profiel 1 werd in het noordwesten van zone 1 geregistreerd. De bodem vertoont er een afgetopte A-C bodemopbouw met een sterk gebioturbeerde zwarte laag op ca. 0,60 m-mv.

Figuur 8: Profiel 1 in het noordwesten van zone 1

3.2.2. Zone 2

Zone 2 bevindt zich centraal in het noorden van het projectgebied. De werfbegeleiding bestond hoofdzakelijk uit het begeleiden van de afbraak van de verharding en kelders. De woningen die hier stonden waren volledig onderkelderd. Ter hoogte van deze kelders is het archeologisch niveau volledig verstoord. Er werden drie bodemprofielen in deze zone gezet (P3, P4 en P5). Deze tonen eenzelfde afgetopte A-C bodemopbouw, waarbij de verstoringsdiepte zich gemiddeld op ca. 0,82 m-mv bevindt.

Figuur 9: Profiel 3 in het noorden van zone 2.

3.2.3. Zone 3 en proefput

Zone 3 bevindt zich in het noordoosten van het projectgebied en wordt eveneens gekenmerkt door de aanwezigheid van kelders en funderingen. Er werden drie bodemprofielen in deze zone gezet (P6, P7 en P8). Deze tonen eenzelfde afgetopte A-C bodemopbouw, waarbij de verstoringsdiepte zich gemiddeld op ca. 0,80 m-mv bevindt. Ook de 2 profielen langs de betonplaat in het zuidoosten van het projectgebied (P9 en P10 in de proefput) vertonen een afgetopte A-C bodemopbouw, met de moederbodem op ca. 0,60 m-mv.

Figuur 10: Profiel 8 in het noordoosten van zone 3 (links) en profiel 10 in het zuidoosten van het projectgebied (rechts).

4. RESULTATEN ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM – PROEFSLEUVENONDERZOEK (2025D281)

4.1. Werkwijze en strategie

4.1.1. Onderzoekstechnieken

Het doel van dit onderzoek is om te achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de ontwikkeling van het projectgebied. Hieronder worden de specifieke (niet-limitatieve) onderzoeksvragen weergegeven. De onderzoeksmethode is succesvol beëindigd wanneer deze vraagstellingen succesvol kunnen worden beantwoord⁴.

Geo(morfo)logie en bodemopbouw

- Hoe is de (bewaarde) opbouw van het natuurlijk ontwikkeld bodemprofiel?
- Op welke diepte(s) bevinden zich eventueel relevante archeologische niveaus?
- Is er sprake van (sub-)recente verstoringen en postdepositionele processen? En wat is het effect daarvan op de eventuele aanwezige en/of te verwachten archeologische resten?
- Wat is de invloed van de vastgestelde profielopbouw op de (verwachte) archeologie met betrekking tot de verwachte conservering en gaafheid?
- Werden er ophogingslagen aangetroffen? Zo ja, wat is de datering en samenstelling van deze lagen en zijn deze archeologisch relevant?

Sporen, structuren, vondsten en paleo-ecologische resten

- Indien het onderzoek geen archeologische fenomenen oplevert of categoriaal beperkte (bijvoorbeeld alleen losse vondsten) welke verklaring is hiervoor te geven? Is er (bijvoorbeeld) sprake van verstoring van antropogene of natuurlijke en/of beperking van archeologische waarnemingsmogelijkheden? Of is er sprake van aantoonbare afwezigheid van bewoning en/of actief landgebruik of van een combinatie van genoemde factoren?
- Indien het onderzoek wel archeologische fenomenen heeft opgeleverd, hoe kan de vindplaats beschreven en geïnterpreteerd worden? Hierbij rekening houdend met volgende punten:
 - o Wat is het aantal, de aard, de datering, plaats, omvang, horizontale en verticale spreiding van de begrenzing van sporen en structuren? Hoe is hun samenhang? Wat is de spoordichtheid per werkput en van het geheel?
 - o Werd er muurwerk aangetroffen? Wat is de aard, functie, ligging en datering van dit muurwerk?
 - o Indien grondsporen zijn aangetroffen: op welk niveau zijn deze leesbaar?

⁴ De Nutte G., 2023.

- In de welke mate is uit de stratigrafie (profielen en vlakken en de relatie tussen sporen, structuren, e.d. een relatieve datering en fasering af te leiden?
- Kunnen binnen de vindplaats(en) verschillende complextypes, verschillende functies worden onderscheiden?
- Van welk vindplaatstype en welke datering(en) is er sprake?
- Zijn er aanwijzingen voor landgebruik (off-site patronen) in de zin van wegen, percelering, akkers, grondstofwinning, houtskoolmeilers,...?

Vondsten en paleo-ecologische resten

- Welke vondsten en welke paleo-ecologische resten zijn in de context van een laag, spoor, of structuur aangetroffen? In welke mate dragen zij bij aan de karakterisering hiervan (complextype)?
- Liggen in het onderzoeksgebied locaties die paleo-ecologisch bemonsterd kunnen worden? En wat is de te verwachten kwaliteit er van?
- Zijn er vondstconcentraties en wat is de aard hiervan?
- Welke datering is af te leiden uit vondsten in relatie tot sporen, structuren, lagen en profielen?
- Welke datering is af te leiden uit natuurwetenschappelijke gedateerde monsters in relatie tot sporen, structuren, lagen en profielen?
- In welke mate gaat het hierbij om vondsten en paleoecologische resten zonder context (aanleg- en stortvondsten, spoorloze vondsten)? Wat is hun aard, aantal en archeologische significantie? Wat is de horizontale en verticale spreiding?
- Hoe is per vlak de verhouding aanlegvondsten: vondsten uit sporen? Wat is de vondstdichtheid per vlak, per werkput, en in het geheel?

Synthese

- Hoe kan samenvattend na dit onderzoek de bewoningsgeschiedenis van het onderzoeksgebied beschreven worden?
- Wat zijn de landschappelijke kenmerken van de locatie en zijn directe omgeving, voor, tijdens en na de onderzochte periode en welke conclusies kunnen getrokken worden over de invloed van de mens op de vorming van het landschap?
- Welke verbanden zijn er te leggen met historische, historisch-landschappelijke, bouwhistorische en/of overige cultuurhistorische aspecten van het onderzoeksgebied in zijn omgeving?
- Waarom zou men deze locatie uitgekozen hebben voor de ter plekke aangetroffen functie(s)?
- Hoe vergelijkbaar is de onderzochte locatie met andere locaties in de archeo-regio met dit complextype en deze datering en hoe passen de bevindingen van het onderzoek in de archeoregionale context? Denk hierbij aan de kwaliteitsaspecten representiviteit en ensemblewaarde.

Kwaliteit

- Wat is de fysieke kwaliteit (gaafheid en herkenbaarheid van sporen; conservering van (an)organisch vondstmateriaal en van ecologische resten) van het onderzoeksgebied? Welke verschillen zijn er t.a.v. dit aspect binnen het onderzoeksgebied (binnen verticale en/of horizontale grenzen; complextypen, periode, sites)?
- Wat is de inhoudelijke kwaliteit (zeldzaamheid, informatiewaarde en ensemblewaarde) van het onderzoeksgebied en welke verschillen zijn er t.a.v. dit aspect binnen delen van onderzoeksgebied (binnen verticale en/of horizontale grenzen; complextypen, periode, sites)?
- Welke waarde is er samenvattend te geven aan het onderzoeksgebied en de daarin te onderscheiden delen (binnen verticale en/of horizontale grenzen; complextypen, periode, sites?) Ofwel is of zijn er behoudenswaardige vindplaatsen aanwezig binnen de grenzen van het plangebied? Beschrijf en beredeneer.

Conclusies en aanbevelingen

- Is er een verwachting dat buiten het nu onderzochte gebied nog resten van deze vindplaats aanwezig zijn en wat is de verwachting omtrent de fysieke en inhoudelijke kwaliteit daarvan?
- Hoe verhouden de conclusies zich tot de resultaten van het eerdere onderzoek of andere bekende gegevens?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de eventuele waardevolle en behoudenswaardige archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd (maatregelen behoud *in situ*) worden?
- Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones die eventueel in aanmerking komen voor vervolgonderzoek?
- Welke strategische en methodische aanbevelingen kunnen worden gegeven voor vervolgonderzoek? Hoeveel archeologische niveaus dienen er hierbij onder voorbehoud aangelegd worden en hoe onderscheiden deze zich? Welke vraagstellingen zijn voor dit eventueel vervolgonderzoek relevant? Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

Om na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, diende dit terrein onderzocht te worden door middel van 8 proefsleuven. De sleuven zijn bij voorkeur noordwest-zuidoost georiënteerd. Op die manier is er het meeste kans om de sporen gerelateerd aan de metaaltijden, Romeinse periode en middeleeuwen aan te snijden. Om een zicht te krijgen op de bodemopbouw van het onderzoeksterrein dienen er in geschrinkt patroon profielputten aangelegd te worden.

Om een dekkingpercentage te bereiken van 10% is aangeraden te werken met proefsleuven van 1,8 tot 2 meter breed met een tussenafstand van 12 tot 15 meter (van middelpunt tot middelpunt).⁵ Door bijkomende kijkvensters en/of dwarsleuven wordt getracht een dekkingpercentage van 12,5% te bereiken, wat wenselijk is om degelijke uitspraken te doen voor het geheel van het terrein.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Bij het dichten wordt getracht om de originele bodemopbouw opnieuw te bekomen. Voor het grondwerk wordt gebruik gemaakt van een rupskraan met niet-getande kraanbak. Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage werden uitgevoerd volgens de methodiek beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling kan beantwoord worden.

4.1.2. Beschrijving en motivering onderzoeksstrategie

Er werden negen parallelle proefsleuven uitgegraven met een noordwest-zuidoost oriëntatie. Deze sleuven zijn ca. 2 m breed. De onderlinge afstand bedraagt 15 m van middelpunt tot middelpunt. Eveneens werd een kijkvenster aangelegd ten noordwesten en zuidwesten van sleuf 6 en in het zuidoosten van sleuf 5.

Omwille van te behouden bomen en de terreinsituatie werd het sleuvenplan, zoals opgesteld in het PVM na de archeologienota, aangepast (Figuur 12 en Figuur 13):

- Vooreerst werden sleuf 1 en 2 in het noorden onderbroken omwille van aanwezige puinhopen. Om hier een beeld van de ondergrond te bekomen werd dwarsleuf 9 aangelegd.
- Verder werd sleuf 2 centraal verlegd naar het oosten om de te behouden bomen (en hun kruinafstand) te ontwijken.
- Voor sleuf 3 werd, om dezelfde reden, de sleuf in het zuiden volledig, voor ca. 16 m, onderbroken. Uitwijken was hier geen mogelijkheid omwille van de densiteit aan te behouden bomen in deze zone.
- Sleuf 6 werd in het noorden verlegd omwille van aanwezige containers.
- Tot slot kreeg sleuf 8 een andere oriëntatie, nl. noordwest-zuidoost. Dit omdat de kraan vrijer kon manoeuvreren en op die manier er in dit deel van het projectgebied een voldoende grote dekking wordt voorzien.

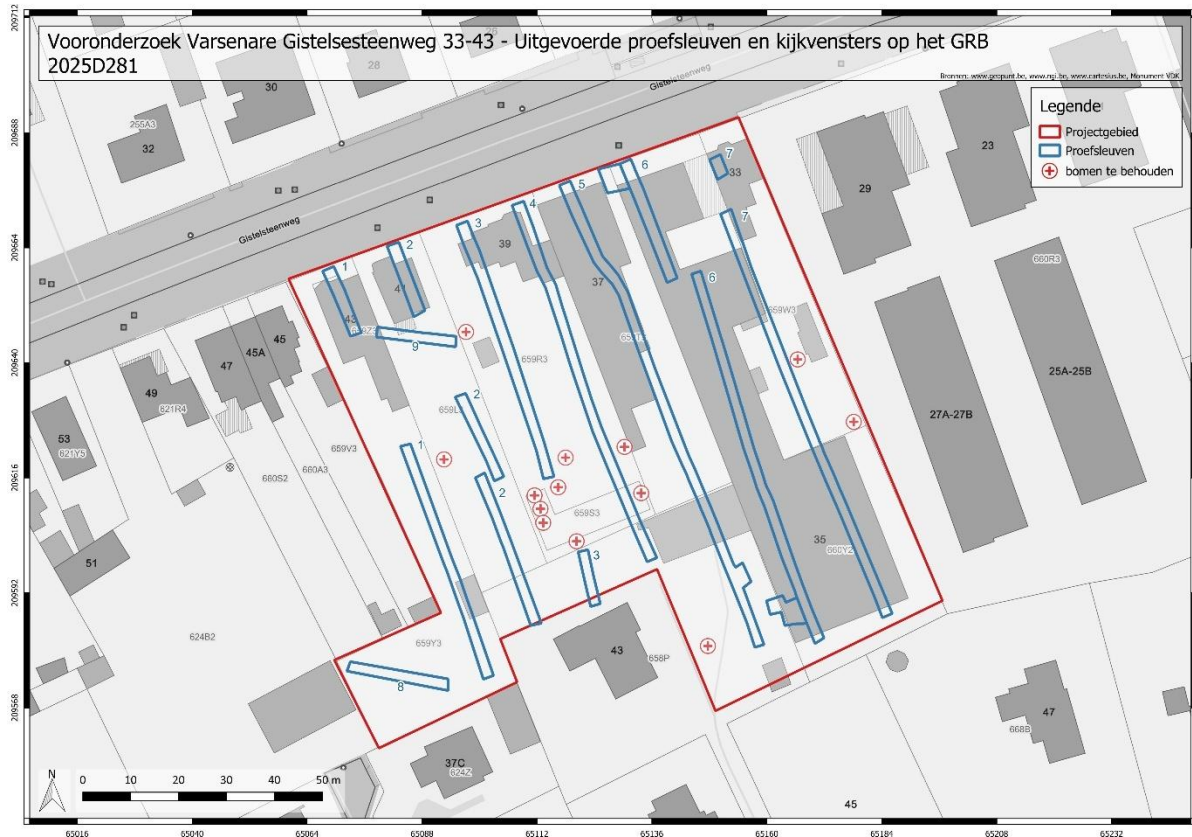
Via de beschreven methodiek werd in totaal 1419,31 m² verdiept tot op het archeologisch relevante niveau (zie onderstaande tabel). Dit betekent dat zo'n 13,69 % van het projectgebied (10.364,42 m²) archeologisch werd getoetst. Rekening houdend met de hoge verstoringsgraad (ca. 26% van de sleuven bestaat uit verstoring; Figuur 14) van het terrein en de zones met de

⁵ Als men de kosten-baten afweging maakt, is deze methode van proefsleuven het meest aangewezen om archeologische sites op te sporen en te prefereren boven andere systemen. Zie Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed 48. Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie.

te behouden bomen, wordt dit voldoende geacht om een correcte evaluatie te kunnen maken van het archeologisch potentieel van het terrein. Tabel 1 toont de opengelegde oppervlakten per sleuf.

Sleuf	Oppervlakte (m ²)
1	143,92
2	150,26
3	152,90
4	170,70
5	221,49 + 8,53
6	232,51 + 25,41 + 30,63
7	200,73
8	46,93
9	35,03
Proefput	9,32
Totaal	1419,31 m²
%	13,69 %

Tabel 1: Oppervlaktes per sleuf + kijkvenster.

Figuur 11: Situering proefsleuven en kijkvenster binnen het projectgebied (© Geopunt).

Figuur 12: Puinhopen in het noorden van het projectgebied waardoor sleuven 1 en 2 werden onderbroken (links) en de te behouden bomen waardoor sleuf 2 werd verlegd naar het oosten (rechts).

Figuur 13: De te behouden bomen centraal ter hoogte van sleuf 3 waardoor deze werd onderbroken (links) en de containers in het noordoosten van het projectgebied waardoor sleuf 6 werd verlegd naar het westen (rechts).

Figuur 14: Overzichtsfoto's van de sleuven illustreren de hoge verstoringsgraad van het terrein.

4.1.3. Gebruikt materiaal

Voor het uitgraven van de proefsleuven werd gebruik gemaakt van een rupskraan met een platte graafbak van 2,0 m breed. De bodem werd afgegraven tot op het archeologisch relevante niveau. Dit gebeurde steeds onder begeleiding van de veldwerkleider om te verzekeren dat de juiste diepte werd bekomen. De archeologische sporen werden proper gemaakt en van een uniek spoornummer voorzien. Vervolgens werden de verschillende sporen ingemeten met een GPS-toestel. Ook de sleufwanden, verstoringen en hoogtes werden door middel van dit toestel geregistreerd. Teneinde een goed inzicht te krijgen in de bodemopbouw, werden verspreid over het terrein 15 wandprofielen schoongemaakt, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal 1:20. Vondsten werden ingezameld per context en per laag. Elk spoor is (voorzien van een schaallat, noordpijl) gefotografeerd. Via het rechtstreeks fotograferen in de database worden de gemaakte foto's automatisch van het vergunningsnummer, het spoor-, zone- en vlaknummer en datum voorzien.

De grond werd gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurde op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw werd bekomen en de draagkracht van de bodem zoveel mogelijk deze voorafgaand de start van het veldwerk benaderde.

4.1.4. Inbreng specialisten

Niet van toepassing.

4.1.5. Organisatie van het proefsleuvenonderzoek

Het terreinwerk werd uitgevoerd op 5 en 12 november 2025 door archeologen Jelle Defrancq en Lobke Decrock.

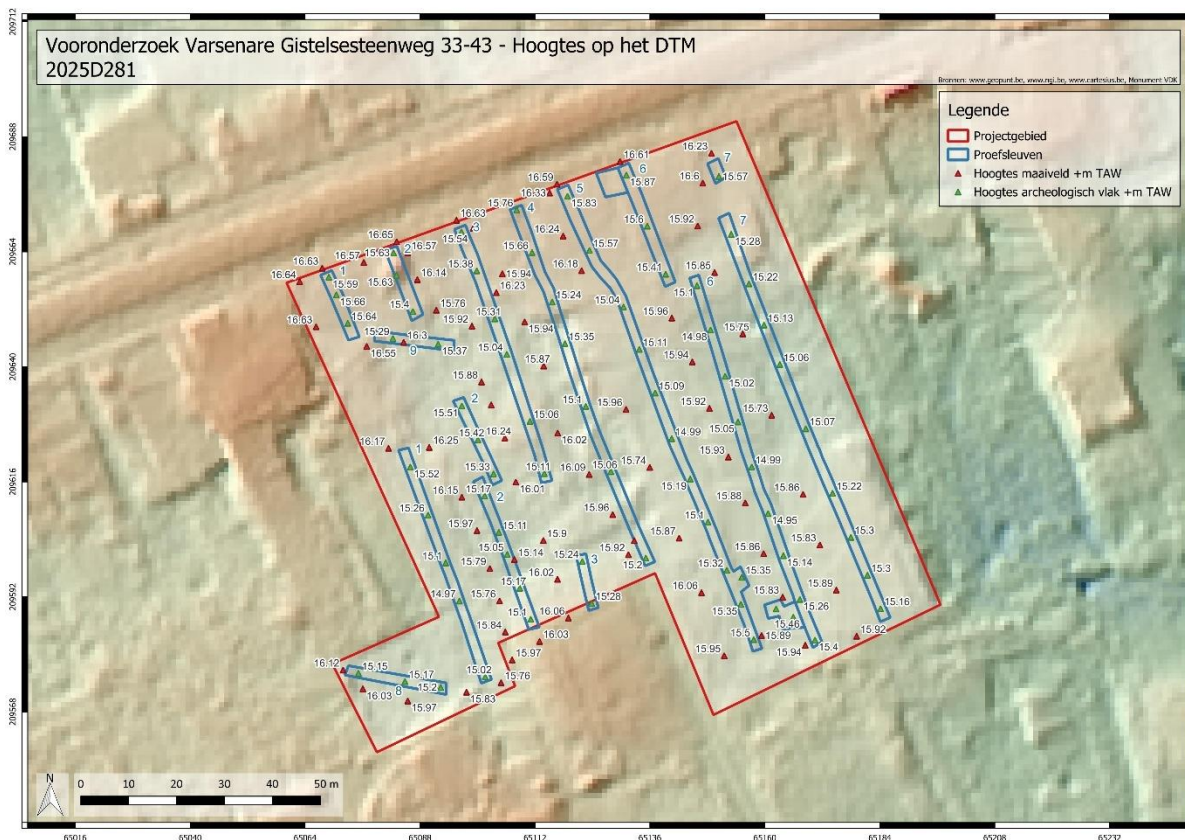
Figuur 15: Sfeerbeeld tijdens het proefsleuvenonderzoek

4.2. Archeologische observaties tijdens het proefsleuvenonderzoek

4.2.1. Stratigrafie

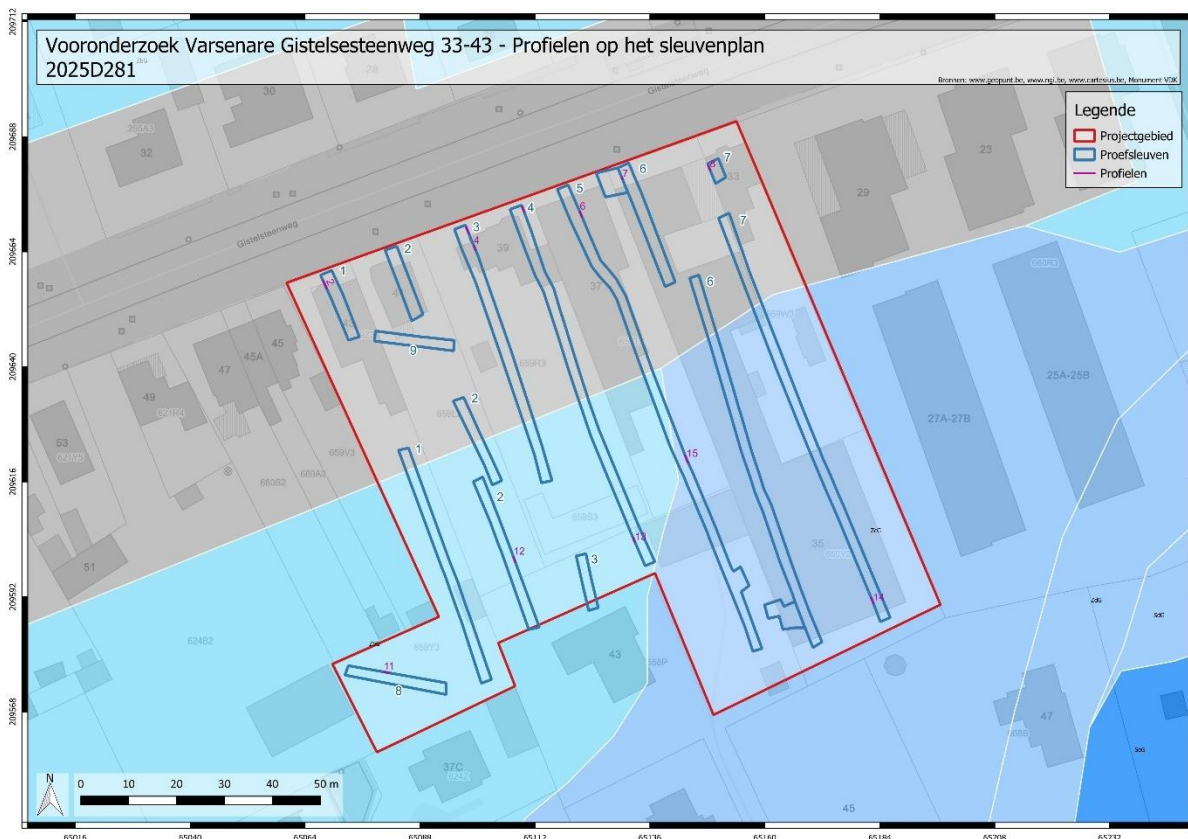
Tijdens het proefsleuvenonderzoek de hoogtes op het maaiveld en het archeologisch vlak opgemeten. Deze worden op Figuur 16 geïllustreerd op het DTM en geeft aan dat het terrein slechts een klein hoogteverschil heeft. Op het maaiveld bevindt de hoogste positie zich in het noordwesten bij sleuf 1 op ca. +16,70 m TAW. De laagste positie bevindt eveneens in het noordwesten van het projectgebied op ca. +15,64 m TAW. Hierbij moet worden opgemerkt dat de hoogtes van het maaiveld werden opgemeten na afbraak van de verharding en dus een vertekend beeld kan geven van de algemene topografie van het terrein. Desalniettemin lijkt het terrein algemeen relatief vlak te zijn.

Het archeologisch niveau bevindt zich tussen +15,87 m TAW in het noordwesten en +15,01 m TAW centraal op het terrein.

Figuur 16: Situering hoogtes op het sleuvenplan en DTM (© Geopunt).

Daarnaast werden vijftien bodemprofielen geregistreerd (Figuur 17). Deze illustreren de bodemopbouw binnen het projectgebied. Het projectgebied bedekt op de bodemkaart drie bodemtypes: OB, Zbg en Zcg. Het gaat om bebouwde gronden in het noorden en (matig) droge zandbodems in het zuiden. Tijdens het proefsleuvenonderzoek konden deze observaties deels bevestigd worden. De antropogene impact op het terrein concentreert zich hoofdzakelijk in het noorden van het projectgebied. De impact van de (ondergrondse) structuren werd reeds tijdens de werfbegeleiding vastgesteld (cf. supra). Hieronder wordt er bijgevolg enkel aandacht besteed aan de gezette profielen in het zuidelijke deel van het projectgebied, representatief voor dit deel van het projectgebied.

Figuur 17: Situering profielen op het sleuvenplan en de bodemkaart (© Geopunt).

Profiel P12 werd in het zuiden van sleuf 2 geregistreerd en vertoont een slecht ontwikkelde podzolbodem met een A-Bh/s-C bodemsequentie. De bodem is er sterk aangerijkt met organisch materiaal, typisch voor aangelegde tuinzones.

Bovenaan bevindt zich een zeer dikke, ca. 0,70 m, sterk organische A-horizont. Eronder bevindt zich een verbrokkelde, met humus aangerijkte, B-horizont. Deze is slecht ontwikkeld en vrij sterk verbrokkeld door antropogene invloeden. Op ca. 0,80 m-mv werd de moederbodem vastgesteld. Deze wordt gekenmerkt door roestverschijnselen. Ze heeft een donkerbruine kleur en een zandige textuur.

Figuur 18: Profiel 12 in het zuiden van proefsleuf 2.

Profiel **P14** in het zuidoosten van sleuf 7 geeft eenzelfde beeld weer: Het vertoont een slecht ontwikkelde podzolbodem met een A-Bh/s-C bodemsequentie. De bodem is er sterk aangerijkt met organisch materiaal en is sterk gebioturbeerd.

Bovenaan bevindt zich een zeer dikke, ca. 0,70 m, sterk organische A-horizont. Eronder bevindt zich een verbrokkelde, met humus aangerijkte, B-horizont. Deze is slecht ontwikkeld en vrij sterk verbrokkeld door antropogene invloeden en bioturbatie. Vanaf ca. 0,80 m-mv werd de moederbodem vastgesteld. Deze wordt gekenmerkt door roestverschijnselen. Ze heeft een donkerbruine kleur en een zandige textuur.

Figuur 19: Profiel 14 in het zuiden van proefsleuf 7.

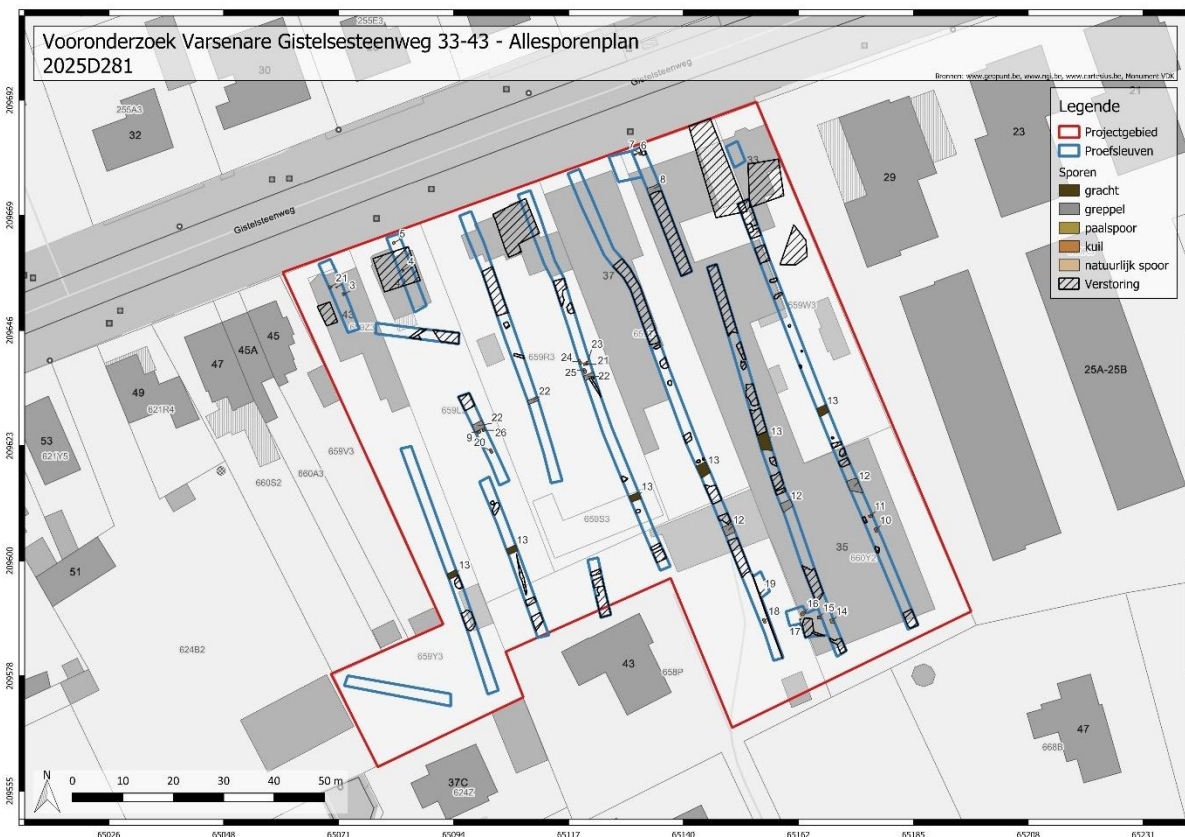
Opvallend, centraal op het terrein werd een vrij dik humeus pakket herkend. Deze wordt geïllustreerd op profiel P15. Hier werd de moederbodem dieper, op ca. 1 m vastgesteld. Wellicht kende de topografie hier eerder een depressie of dip en was deze zone drassiger wat maakt dat er hier een dikkere humeuze laag ontwikkelde. Dit verklaart mogelijk ook de afwezigheid van archeologische sporen in deze centrale zone. Ter hoogte van profiel 15 werd bovendien in het vlak een recente vergraving (met gevlekte vulling en baksteenbrokken) herkend.

Figuur 20: Profiel 15 centraal in het projectgebied met een duidelijk dikker ontwikkeld humeus pakket

4.2.2. Sporen en structuren

Tijdens het proefsleuvenonderzoek konden in totaal zo'n 26 grondsporen geregistreerd worden. Het gaat hierbij om 3 natuurlijke sporen, 17 kuilen (waaronder paalsporen), 3 greppels, een gracht en verstoring. Het terrein wordt algemeen gekenmerkt door een relatief grote verstoringsgraad, dit wil zeggen vergravingen onder invloed van bouwactiviteiten uit het verleden en als gevolg van de uitbraak van gebouwen, verharding en de kelders.

Figuur 21: Allesporenkaart op het GRB (© Geopunt).

Het overgrote deel van de aangetroffen sporen bleken na couperen natuurlijk (S1, 4, 5) of van recente aard (S2, 3, 7, 8 en 13).

Figuur 22:Natuurlijk spoor 4 in het noorden van sleuf 2 in het archeologisch vlak (links) en in coupe (rechts).

Figuur 23: Recent spoor 7 in het noorden van sleuf 6 in het archeologisch vlak (links) en in coupe (rechts).

Desalniettemin werd, centraal en in het zuiden van het projectgebied, een concentratie aan relevante archeologische sporen herkend: Zo werden **koulen S9** en **26** centraal in sleuf 2 waargenomen. Ze hebben een vrij rechthoekige vorm van ca. 0,60 op 0,50 m. Hun vulling is sterk humeus en gevlekt met een donkere kern (Figuur 24). De sporen werden vooralsnog niet gecoupeerd, maar kunnen op basis van hun vorm en vulling mogelijk als paalspoor worden geïnterpreteerd. De koulen liggen net ten zuiden van **greppel S22**. Deze heeft een vrij bleke, grijzige en zandige vulling. Vooralsnog werden geen vondsten aangetroffen uit deze sporen.

Figuur 24: Kuilen S9 en 26 net ten zuiden van greppel S22 in het archeologisch vlak.

Verder werden centraal in sleuf 4, net ten noorden van greppel S22, een cluster van vier **kuilen, S21, 23, 24 en 25** waargenomen (Figuur 25). Deze kuilen kennen eveneens een vrij rechthoekige vorm van ca. 1 op 0,50 m. Ze hebben een humeuze en gevlekte zandige vulling. een spoor werd gecoupeerd en is ca. 0,30 m onder het archeologisch vlak bewaard. Vooralsnog werden er uit de sporen geen vondsten gerecupereerd en kon er geen structuur worden herkend.

Figuur 25: Sporencluster S21, 23, 24 en 25 in sleuf 4 in het archeologisch vlak (links) en in S23 in coupe (rechts).

Vervolgens werden **kuilen S14 t.e.m. S19** in het zuiden van sleuven 5 en 6 geregistreerd. De kuilen zijn ca. 0,50 tot 1 m groot en kennen een vrij ovale/rechthoekige vorm. Hun vulling is eerder heterogeen, gevlekt en bestaat uit donker- en lichtbruin zand. De kuilen liggen op een rij en zijn noordwest-zuidoost georiënteerd, wat doet vermoeden dat ze potentieel deel uitmaken van een gebouwplattegrond (Figuur 27). Reeds uit S14 werd een kwadrant gehaald om zicht te krijgen op zijn opbouw. Dit bevestigde dat het om een, ca. 0,50 m diep, paalspoor

gaat (Figuur 26). Bovendien werd uit S14, 15 en 19 aardewerk ingezameld dat de sporen voorsnog ruwweg in de middeleeuwen dateert.

Figuur 26: Paalspoor S14 in het vlak (links) en in coupe (rechts).

Figuur 27: Vlakfoto sleuf 6 en het zuidwestelijke kijkvenster met aanduiding kuilenrij en versterking (#).

Kuilen S11 en 10 liggen ca. 3 m uiteen op ca. 20 m ten noordoosten van de kuilenrij. De kuilen kennen eveneens een heterogene, gevlekte donker zwartige zandige vulling en zijn vrij rechthoekig van vorm. Ze zijn ca. 0,90 op 0,50 m groot (Figuur 28). De sporen werden voorsnog niet gecoupeerd en ook werden er geen vondsten uit gerecupereerd, wat de interpretatie en datering van de sporen bemoeilijkt.

Figuur 28: Kuilen S10 en 11 in het archeologisch vlak.

Voorts werd ten noorden van de kuilenrij **greppel S12**, dat zich verspreid over sleuven 5, 6 en 7, herkend. De greppel kent een noordoost-zuidwest oriëntatie, is ca. 1,70 tot 2,50 m breed en kent een homogeen, humeuze, donker zwartig bruine, zandige vulling (Figuur 29). Uit het spoor werd er geen vondstmateriaal ingezameld. Echter, zijn vorm, vulling en oriëntatie doet vermoeden dat de greppel mogelijk als perceel- of erfgreppel kan worden geïnterpreteerd.

Figuur 29: Vlakfoto's van greppel S12 in sleuf 5 en 6.

Eenzelfde interpretatie kan worden gegeven aan **gracht S13**. Deze kent dezelfde oriëntatie en is wellicht van een recentere aard, 19de-20ste eeuw, gezien zijn vulling en inclusies.

Tot slot lijkt ook kuil S6 lijkt na couperen een mogelijk paalkuil te zijn, dit situeerde zich in het noordelijke deel van werkput 6. De vulling van de kuil bestond uit donkerbruin zand met relatief grote brokken mangaan en houtskoolbrokjes (Figuur 30). Een kijkvenster dat in de buurt van spoor 6 werd aangelegd vond geen sporen die met kuil 6 konden worden geassocieerd. Het lijkt dus een eerder geïsoleerd spoor te zijn. Ook werden uit het spoor geen vondsten gerecupereerd, wat de interpretatie en datering van het spoor bemoeilijkt.

Figuur 30: Spoor 6 in het archeologisch vlak (links) en in coupe (rechts).

4.2.3. Vondsten

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden er 3 inventarisnummers toegekend aan de vondsten gerecupereerd uit 3 contexten. Het gaat uitsluitend om aardewerk:

- Uit kuil S14 werd een wandfragment rood geglazuurd aardewerk ingezameld (INV 3),
- Uit kuil S15 werd eveneens een wandfragment rood geglazuurd aardewerk ingezameld (INV 2),
- Uit kuil S19 werden een wand- en een randfragment rood aardewerk met grijze kern ingezameld (INV 1).

De vondsten zijn algemeen vrij klein en fragmentarisch, maar ze dateren hun context wel vanaf de (late) middeleeuwen.

Figuur 31: Ingezamelde scherven: INV 1 (boven), INV 2 (linksonder) en INV 3 (rechtsonder).

4.2.4. Stalen

Niet van toepassing voor dit onderzoek.

4.2.5. Conservatie

Niet van toepassing voor dit onderzoek.

5. ARCHEOLOGISCHE INTERPRETATIE VAN HET PROJECTGEBIED

5.1. Algemeen interpretatie van het projectgebied

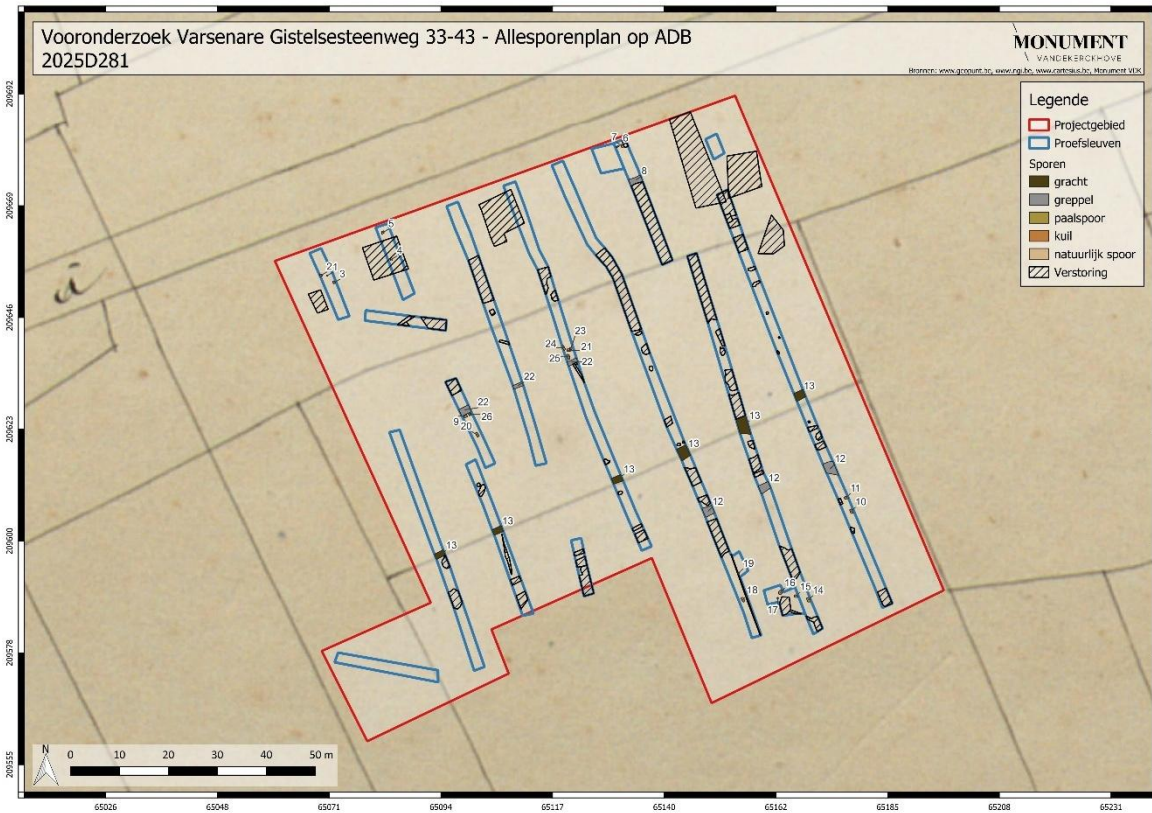
Op basis van de bureaustudie en het proefsleuvenonderzoek kan een uitgebreide archeologische interpretatie worden opgemaakt voor het projectgebied.

Het projectgebied is gelegen te Varsenare, in de gemeente Jabbeke, ten westen van de provinciehoofstad Brugge in West-Vlaanderen. Het projectgebied ligt in het noorden aan de Gistelsesteenweg en wordt in het westen, zuiden en oosten omgeven door bebouwde percelen. Geomorfologisch ligt het terrein in de zandstreek. Op ca. 1,7 km ten noorden bevindt de aanzet tot het polderlandschap. Het projectgebied zelf ligt op de rand van de iets hoger gelegen Brugse dekzandrug. Het terrein kent zelf weinig hoogteverschil. Het maaiveld wordt er gemiddeld vastgesteld op ca. +16,4 m TAW. In het onderzochte gebied komt volgens de bodemkaart volgende bodemtypes voor: OB, Zbg en Zcg. Het gaat om bebouwde gronden in het noorden en (matig) droge zandbodems in het zuiden.

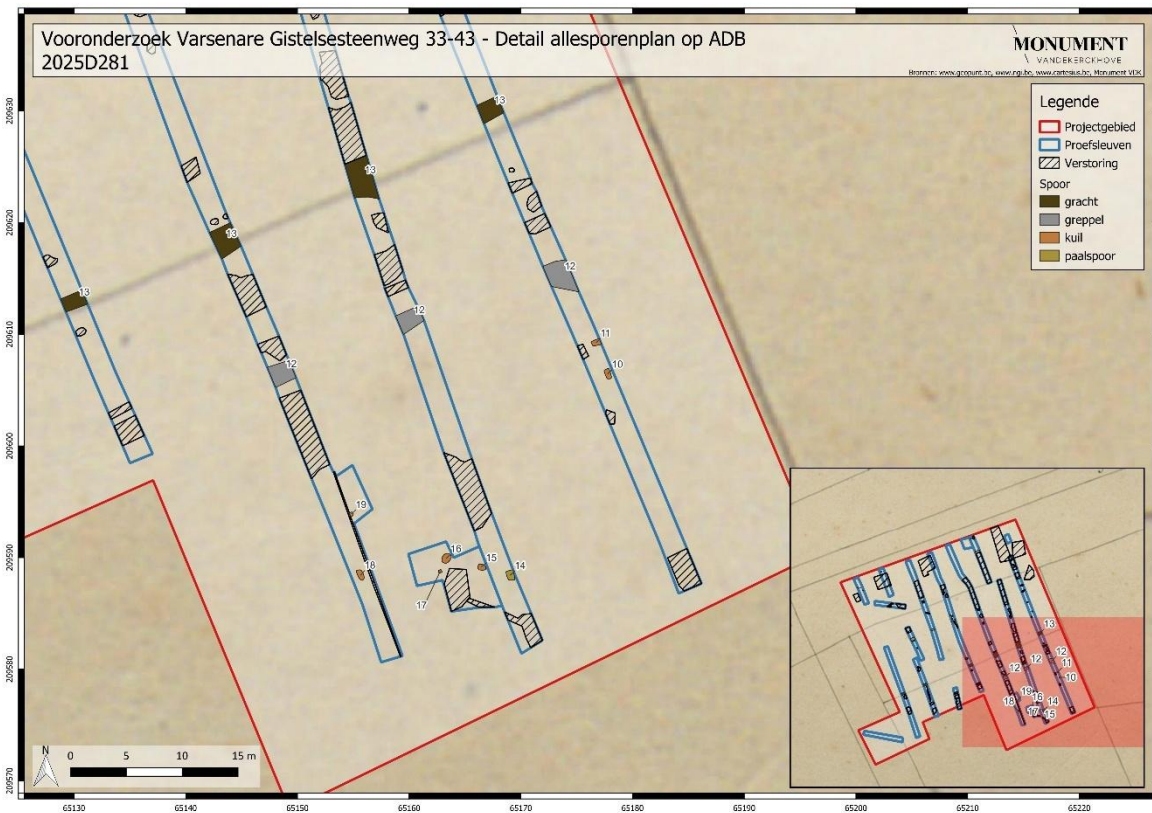
Na de bureaustudie werd een proefsleuvenonderzoek geadviseerd. Gezien de sloopwerken ook bestonden uit de afbraak van ondergrondse structuren (kelders, fundering etc) werd er een archeologische werfbegeleiding uitgevoerd voorafgaand het proefsleuvenonderzoek. Het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem bracht 26 sporen aan het licht. Ondanks de eerder hoge verstoringsgraad in het noorden van het terrein, werd lokaal een intact archeologisch niveau herkend waarin verscheidene sporen werden geregistreerd. Het gaat in het totaal om 3 natuurlijke sporen, 17 kuilen, 3 greppels en een gracht. De greppels en gracht kunnen op basis van hun vormelijke kenmerken, oriëntatie en historische kaarten gelinkt worden aan de 19de-eeuwse percelering.

De kuilen in het zuidoosten, bestaande uit onder andere paalsporen, horen vermoedelijk toe aan één (of meerdere) (bij)gebouwplattegrond(en) (Figuur 33). In de kuilen centraal op het terrein, ter hoogte van greppel S22, kon voornog geen structuur worden herkend (Figuur 34).

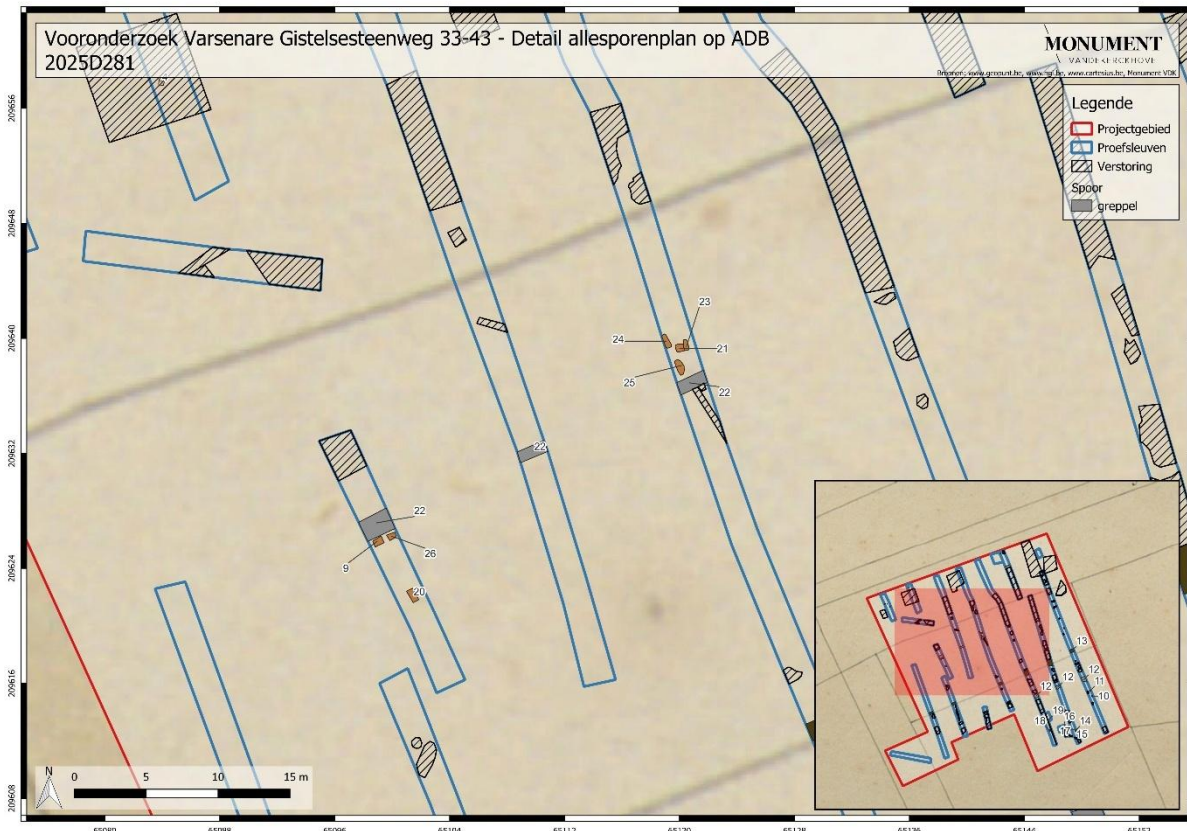
Het proefsleuvenonderzoek toont dus aan dat er zich een archeologische site bevindt ter hoogte van het projectgebied. Voornog kan deze, op basis van het vondstmateriaal in het zuidoostelijke deel, ruwweg vanaf de middeleeuwen worden gedateerd.

Figuur 32: Allesporenplan op Atlas der Buurtwegen (ca. 1840; © Geopunt).

Figuur 33: Detail sporenplan in het zuiden van het projectgebied op de Atlas Der Buurtwegen (ca. 1840; © Geopunt). Hierop is te zien dat greppel S13 deel uitmaakt van de 19de -eeuwse percelering.

Figuur 34: Detail sporenplan centraal op het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840; © Geopunt). Hierop zijn 2 kuilenclusters waar te nemen, een in sleuf 2 en een in sleuf 4.

5.2. Confrontatie observaties met het bureauonderzoek

Aanvankelijk kon de bureaustudie een archeologische site niet bevestigen of uitsluiten. Daarom werd een archeologisch traject opgestart. Omdat de te verwachten bodemopbouw wellicht goed was, werd de aanwezigheid van een archeologisch relevante sporensite mogelijk geacht. Dit werd vervolgens bevestigd via de prospectie door middel van proefsleuven.

5.3. Afweging verder archeologisch onderzoek

Het proefsleuvenonderzoek bracht 26 sporen aan het licht. Ondanks de eerder hoge verstoringsgraad in het noorden van het terrein werd in het zuiden een intact archeologisch niveau herkend waarin verscheidene sporen werden geregistreerd. Het gaat hierbij om 3 natuurlijke sporen, 17 kuilen (waaronder paalsporen), 3 greppels, een gracht en verstoring. De kuilen, bestaande uit potentiële paalsporen, horen vermoedelijk toe aan één of meerdere (bij)gebouwplattengronden. Het ingezameld vondstenmateriaal toont aan dat er zich een archeologische site bevindt centraal en ter hoogte van de zuidoostelijke hoek van het projectgebied. Vooralsnog kan deze ruwweg vanaf de middeleeuwen worden gedateerd. Het overige deel van het projectgebied wordt voornamelijk gekenmerkt door een hoge graad aan verstoring, natuurlijke sporen en geïsoleerde niet-gedateerde sporen.

De geplande werken omvatten de aanleg van drie bouwblokken voorzien door een eigen ondergrondse parkeerkelder. Overigens wordt het terrein heraangelegd met groen en ontsloten door verharding. Bovendien zullen er ook wadi's uit gegraven worden, waarvan de exacte locatie en diepte nog ongekend is. Er kan dus worden vanuit gegaan dat het terrein danig verstoord zal worden dat *in situ* bewaring niet mogelijk is.

Om bovenstaande redenen wordt er verder vervolgonderzoek geadviseerd op het centrale én zuidoostelijke deel van het projectgebied. Dit onderzoek dient plaats te nemen in de vorm van een vlakdekkende opgraving. Verdere details worden uitgewerkt in het programma van maatregelen.

6. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Tijdens het bureauonderzoek werden verschillende onderzoeksvragen geformuleerd.⁶ Hieronder worden deze hernomen en van een antwoord voorzien.

Geo(morfo)logie en bodemopbouw

- **Hoe is de (bewaarde) opbouw van het natuurlijk ontwikkeld bodemprofiel?**

Observaties van op de bodemkaart ter hoogte van het projectgebied konden deels worden bevestigd. De bodem wordt algemeen kenmerkt door een sterk antropogeen karakter. In het zuiden werd een verweerde en sterk humus aangerijkte podzol herkend.

- **Op welke diepte(s) bevinden zich eventueel relevante archeologische niveaus?**

Het archeologisch niveau werd gemiddeld op ca. + 16,50 à +15 m TAW vastgesteld.

- **Is er sprake van (sub-)recente verstoringen en postdepositionele processen? En wat is het effect daarvan op de eventuele aanwezige en/of te verwachten archeologische resten?**

Het terrein is voornamelijk in het noorden sterk verstoord door ondergrondse structuren zoals kelders, verharding en funderingen. De verstoringdieptes werden tijdens de werfbegeleiding vastgesteld, cf. hoofdstuk 3. In het zuiden is de bodem eveneens sterk onderhevig aan antropogene invloeden in de vorm van humusaanrijking, aftopping en ophoging. Centraal wordt het terrein gekenmerkt door een dik zwart pakket. Wellicht kende de topografie hier eerder een depressie of dip en was deze zone drassiger wat maakt dat er hier een dikkere humeuze laag ontwikkelde. Dit verklaart mogelijk ook de afwezigheid van archeologische sporen in deze centrale zone. Desalniettemin raken deze recentere antropogene invloeden het archeologisch niveau niet overal. Zo is de bodemgesteldheid, hoofdzakelijk in het zuiden, nog vrij goed. Hier werden dan ook verschillende archeologische sporen herkend.

- **Wat is de invloed van de vastgestelde profielopbouw op de (verwachte) archeologie met betrekking tot de verwachte conservering en gaafheid?**

De vastgestelde verstoringdieptes van de ondergrondse structuren en de aftopping van de bodem raken het archeologisch niveau. Bijgevolg is de bewaring van dit niveau plaatselijk op grote delen van het terrein sterk verstoord. Dit geldt voornamelijk voor het noorden van het projectgebied.

- **Werden er ophogingslagen aangetroffen? Zo ja, wat is de datering en samenstelling van deze lagen en zijn deze archeologisch relevant?**

Er werden geen archeologisch relevante ophogingslagen herkend.

⁶ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/27251>

Sporen, structuren, vondsten en paleo-ecologische resten

- **Indien het onderzoek geen archeologische fenomenen oplevert of categoriaal beperkte (bijvoorbeeld alleen losse vondsten) welke verklaring is hiervoor te geven? Is er (bijvoorbeeld) sprake van verstoring van antropogene of natuurlijke en/of beperking van archeologische waarnemingsmogelijkheden? Of is er sprake van aantoonbare afwezigheid van bewoning en/of actief landgebruik of van een combinatie van genoemde factoren?**

De afwezigheid van archeologisch relevante sporen in het noorden van het projectgebied is wellicht een combinatie van verstoring door (recente) antropogene invloeden en de afwezigheid van actief landgebruik in het verleden.

- **Indien het onderzoek wel archeologische fenomenen heeft opgeleverd, hoe kan de vindplaats beschreven en geïnterpreteerd worden? Hierbij rekening houdend met volgende punten:**
 - o **Wat is het aantal, de aard, de datering, plaats, omvang, horizontale en verticale spreiding van de begrenzing van sporen en structuren? Hoe is hun samenhang? Wat is de spoordichtheid per werkput en van het geheel?**
 - o **Werd er muurwerk aangetroffen? Wat is de aard, functie, ligging en datering van dit muurwerk?**
 - o **Indien grondsporen zijn aangetroffen: op welk niveau zijn deze leesbaar?**
 - o **In de welke mate is uit de stratigrafie (profielen en vlakken en de relatie tussen sporen, structuren, e.d. een relatieve datering en fasering af te leiden?**
 - o **Kunnen binnen de vindplaats(en) verschillende complextypes, verschillende functies worden onderscheiden?**
 - o **Van welk vindplaatstype en welke datering(en) is er sprake?**
 - o **Zijn er aanwijzingen voor landgebruik (off-site patronen) in de zin van wegen, parcelering, akkers, grondstofwinning, houtskoolmeilers,...?**

Voornamelijk centraal en in het zuiden van het projectgebied werden verscheidene archeologische sporen herkend. Het gaat om kuilen, wellicht potentiële paalsporen, een greppel en gracht. De vorm, afstand, vulling en oriëntatie van de kuilen doen vermoeden dat het mogelijk om een (of meerdere) (bij)gebouwplattegrond(en) gaat. De aangetroffen greppels en gracht kunnen wellicht als perceel- of erfgreppel/gracht worden geïnterpreteerd.

Vondsten en paleo-ecologische resten

- **Welke vondsten en welke paleo-ecologische resten zijn in de context van een laag, spoor, of structuur aangetroffen? In welke mate dragen zij bij aan de karakterisering hiervan (complextype)?**

Er werden drie inventarisnummers toegekend aan het ingezamelde vondstmateriaal. Het gaat uitsluitend om aardewerk.

- **Liggen in het onderzoeksgebied locaties die paleo-ecologisch bemonsterd kunnen worden? En wat is de te verwachten kwaliteit er van?**

Potentiële erfgreppels en paalsporen kunnen bemonsterd worden. De kwaliteit van deze zal mee afhangen van de datering van de sporen.

- **Zijn er vondstconcentraties en wat is de aard hiervan?**

Niet van toepassing, tijdens het proefsleuvenonderzoek werden uit drie contexten vondsten ingezameld.

- **Welke datering is af te leiden uit vondsten in relatie tot sporen, structuren, lagen en profielen?**

De vondsten dateren ruwweg vanaf de middeleeuwen.

- **Welke datering is af te leiden uit natuurwetenschappelijke gedateerde monsters in relatie tot sporen, structuren, lagen en profielen?**

Niet van toepassing

- **In welke mate gaat het hierbij om vondsten en paleoecologische resten zonder context (aanleg- en stortvondsten, spoorloze vondsten)? Wat is hun aard, aantal en archeologische significantie? Wat is de horizontale en verticale spreiding?**

Niet van toepassing

- **Hoe is per vlak de verhouding aanlegvondsten: vondsten uit sporen? Wat is de vondstdichtheid per vlak, per werkput, en in het geheel?**

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden uit drie contexten vondsten ingezameld.

Synthese

- **Hoe kan samenvattend na dit onderzoek de bewoningsgeschiedenis van het onderzoeksgebied beschreven worden?**

Op het terrein werden indicaties aangetroffen die kennis oplevert over de bewoningsgeschiedenis van het onderzoeksgebied. Deze bevinden zich centraal en in het zuidoosten van het projectgebied. De afwezigheid van archeologisch relevante sporen in het noorden van het projectgebied is wellicht een combinatie van verstoring door (recente) antropogene invloeden en de afwezigheid van actief landgebruik in het verleden.

- **Wat zijn de landschappelijke kenmerken van de locatie en zijn directe omgeving, voor, tijdens en na de onderzochte periode en welke conclusies kunnen getrokken worden over de invloed van de mens op de vorming van het landschap?**

Nog niet van toepassing

- **Welke verbanden zijn er te leggen met historische, historisch-landschappelijke, bouwhistorische en/of overige cultuurhistorische aspecten van het onderzoeksgebied in zijn omgeving?**

Nog niet van toepassing

- **Waarom zou men deze locatie uitgekozen hebben voor de ter plekke aangetroffen functie(s)?**

De landschappelijke ligging, op de rand van de droger en iets hoge gelegen dekzandrug, kan een gunstige locatie vormen voor bewoning in het verleden.

- **Hoe vergelijkbaar is de onderzochte locatie met andere locaties in de archeo-regio met dit complextype en deze datering en hoe passen de bevindingen van het onderzoek in de archeoregionale context? Denk hierbij aan de kwaliteitsaspecten representiviteit en ensemblewaarde.**

Restanten van middeleeuwse bewoning en landindeling werden reeds in de omgeving van het onderzoeksgebied aangetroffen. De aangetroffen vindplaats lijkt dus aan te sluiten bij eerdere vaststellingen in de omgeving (o.a. ter hoogte van de Zandstreek te Jabbeke en Gistelsesteenweg te Sint-Andries).

Kwaliteit

- **Wat is de fysieke kwaliteit (gaafheid en herkenbaarheid van sporen; conservering van (an)organisch vondstmateriaal en van ecologische resten) van het onderzoeksgebied? Welke verschillen zijn er t.a.v. dit aspect binnen het onderzoeksgebied (binnen verticale en/of horizontale grenzen; complextypen, periode, sites)?**

De aangetroffen sporen waren relatief gaaf bewaard en tekenden vrij herkenbaar af in het archeologisch vlak.

- **Wat is de inhoudelijke kwaliteit (zeldzaamheid, informatiewaarde en ensemblewaarde) van het onderzoeksgebied en welke verschillen zijn er t.a.v. dit aspect binnen delen van onderzoeksgebied (binnen verticale en/of horizontale grenzen; complextypen, periode, sites)?**

De inhoudelijke kwaliteit is in het noorden laag: er werden geen relevante archeologische sporen aangetroffen. Lokaal, centraal en in het zuidoosten, is deze hoger: hier werden wél relevante archeologische sporen herkend.

- **Welke waarde is er samenvattend te geven aan het onderzoeksgebied en de daarin te onderscheiden delen (binnen verticale en/of horizontale grenzen; complextypen, periode, sites?) Ofwel is of zijn er behoudenwaardige vindplaatsen aanwezig binnen de grenzen van het plangebied? Beschrijf en beredeneer.**

Binnen het onderzoeksgebied werd centraal en in het zuidoosten een archeologische vindplaats aangetroffen. Het gaat mogelijk om een (of meerdere) (bij)gebouwplattegrond(en) die vooralsnog ruwweg in de middeleeuwen te dateren is.

Conclusies en aanbevelingen

- **Is er een verwachting dat buiten het nu onderzochte gebied nog resten van deze vindplaats aanwezig zijn en wat is de verwachting omtrent de fysieke en inhoudelijke kwaliteit daarvan?**

Binnen het onderzoeksgebied werd een archeologische vindplaats aangetroffen. De relevante sporen concentreren zich centraal en in het zuidoosten. Dit door de sterke verstoringsgraad van het terrein in het noorden. Wellicht is de verwachting in de omliggende percelen, voornamelijk de zuidelijke en oostelijke percelen, voor archeologische sporen bijgevolg hier dan ook hoog.

- **Hoe verhouden de conclusies zich tot de resultaten van het eerdere onderzoek of andere bekende gegevens?**

De eerder hoge verwachting op een sporensite die werd opgesteld na de archeologienota omwille van de gunstige ligging van het projectgebied kon worden ingelost.

- **Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de eventuele waardevolle en behoudenswaardige archeologische vindplaatsen?**

De geplande werken, onder meer de aanleg van een ondergrondse parkeerkelders, zullen het archeologisch niveau volledig verstoren.

- **Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd (maatregelen behoud *in situ*) worden?**

Niet van toepassing

- **Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones die eventueel in aanmerking komen voor vervolgonderzoek?**

Vervolgzone: Xmin: 65082, Ymin 209567, Xmax 65197, Ymax 209652.

Archeologisch niveau werd vastgesteld tussen ca. +15,1 en 15,50 m TAW.

- **Welke strategische en methodische aanbevelingen kunnen worden gegeven voor vervolgonderzoek? Hoeveel archeologische niveaus dienen er hierbij onder voorbehoud aangelegd worden en hoe onderscheiden deze zich? Welke vraagstellingen zijn voor dit eventueel vervolgonderzoek relevant? Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?**

Gezien de aanwezigheid van relevante archeologische sporen, wordt er bijkomend vervolgonderzoek geadviseerd. De specificaties van dit vervolgonderzoek worden verder toegelicht in het programma van maatregelen.

7. SAMENVATTING

Naar aanleiding van geplande stedenbouwkundige handelingen op gronden in de Gistelsesteenweg 33-43 te Varsenare (Jabbeke), werd een archeologisch traject opgestart. Dit bestond aanvankelijk uit een bureaustudie (2021K111). Op basis van beschikbare gegevens werd het archeologisch potentieel van het terrein onderzocht. Omdat de aan- of afwezigheid van een archeologische site in de ondergrond onvoldoende achterhaald kon worden, werd over gegaan tot een proefsleuvenonderzoek (2025D281), uitgevoerd door het uitgraven van 9 proefsleuven en kijkvensters. Dit onderzoek met ingreep in de bodem bracht enkele relevante archeologische sporen aan het licht. Ondanks de eerder hoge verstoringsgraad in het noorden van het terrein werd lokaal, hoofdzakelijk centraal en in het zuiden, een intact archeologisch niveau herkend waarin verscheidene sporen werden geregistreerd. De kuilen, bestaande uit paalsporen, horen vermoedelijk toe aan één (of meerdere) (bij)gebouwplattegrond(en). De greppels en gracht kunnen mogelijk gelinkt worden aan de 19de -eeuwse percelering of als erfgreppel/gracht worden geïnterpreteerd. Samengevat toont dit dus aan dat er zich een archeologische site bevindt ter hoogte van het projectgebied. Vooralsnog kan deze, op basis van het vondstmateriaal, ruwweg vanaf de middeleeuwen worden gedateerd. Bijgevolg wordt een vervolgonderzoek in de vorm van een vlakdekkende opgraving geadviseerd op de centrale en zuidoostelijke zone.

8. BIBLIOGRAFIE

8.1. Literatuur

- De Nutte G. 2023. Gistelsteenweg 33-43 te Varsenare. Archeologienota door middel van bureauonderzoek. Pertinax Archeologisch Adviesbureau, rapport 238, Dilsen-Stokkem.
- De Nutte G. 2023. Gistelsteenweg 33-43 te Varsenare. Programma van Maatregelen. Pertinax Archeologisch Adviesbureau, rapport 238, Dilsen-Stokkem.
- Mikkelsen J., Ampe C., Cools N., Devos Y., Dondeyne S., Oorts K., Pieters M. & Langohr R. 2022: Veldhandleiding voor het beschrijven van bodems bij archeologisch onderzoek in Vlaanderen, Handleiding agentschap Onroerend Erfgoed 29 ISSN 2565-7003.

8.2. Internetbronnen

- <https://www.dov.vlaanderen.be/>
- www.geopunt.be
- www.inventaris.onroenderfgoed.be
- <https://loket.onroenderfgoed.be>

9. BIJLAGEN

- Bijlage 1: Projectgebied gesitueerd op luchtfoto
- Bijlage 2: Projectgebied gesitueerd op het GRB
- Bijlage 3: Resultaten werfbegeleiding
- Bijlage 4: Proefsleuven en kijkvensters op GRB
- Bijlage 5: Situering hoogtes op DTM
- Bijlage 6: Situering profielen op bodemkaart
- Bijlage 7: Sporenplan
- Bijlage 8: Sporenplan op ADB
- Bijlage 9: Detail sporenplan op ADB (zuidelijke zone)
- Bijlage 10: Detail sporenplan op ADB (centrale zone)
- Bijlage 11: Advies na proefsleuvenonderzoek
- Bijlage 12: Advies na proefsleuvenonderzoek op geplande werken

- Bijlage 13: Sporenlijst
- Bijlage 14: Inventarislijst
- Bijlage 15: Fotolijst
- Bijlage 16: Dagrapporten werfbegeleiding

Meer informatie is tevens beschikbaar via het digitale registratiesysteem:

<http://www.monarcho.be/web/monument/archeologie/public/home/home?globals=%7B%22ProjectId%22%3A%229fca6f79-6321-429b-8f76-b34600e7ce4c%22%7D¶meters=%7B%7D>